

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง รู้จักสุโขทัย
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง สมัยสุโขทัย
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง รู้จักสุโขทัยผ่านฐานการอ่าน
รายวิชา ประวัติศาสตร์ รหัสวิชา ส๒๑๐๔ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

หัวข้อที่ ๑ เรื่องทั่วไปของสุโขทัย

อาณาจักรสุโขทัยถือเป็นราชอาณาจักรไทยแห่งแรกในประวัติศาสตร์ไทย ก่อตั้งขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๘ โดยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ หลังจากชนะขอมและรวบรวมดินแดนเป็นอิสระ สุโขทัยมีทำเลที่ตั้งดีอยู่บริเวณลุ่มน้ำยม ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูกและติดต่อค้าขาย จึงทำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว จุดสูงสุดของอาณาจักรอยู่ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ที่มีอำนาจปกครองแผ่ไพศาลไปยังเมืองต่างๆ ทั้งทางเหนือ กลาง และใต้ พ่อขุนรามคำแหงยังได้ประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้เป็นครั้งแรก สุโขทัยจึงเป็นยุคเริ่มต้นของความเป็นไทย ทั้งในด้านภาษา วัฒนธรรม การปกครอง และจิตวิญญาณแห่งความเมตตา

หัวข้อที่ ๒ การปกครองสมัยสุโขทัย

การปกครองของสุโขทัยมีลักษณะเป็นธรรมาธิปไตย คือกษัตริย์ปกครองโดยยึดหลักธรรมะ และมีความใกล้ชิดกับประชาชน กษัตริย์เรียกตัวเองว่า “พ่อขุน” ส่วนประชาชนเรียกตัวเองว่า “ลูกขุน” เปรียบเสมือนอยู่ในครอบครัวเดียวกัน พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ตั้งกระดานไว้นำวังเพื่อให้ประชาชนร้องเรียนหรือขอความช่วยเหลือได้โดยตรง ระบบนี้แสดงให้เห็นถึงความยุติธรรมและความห่วงใยที่ผู้ปกครองมีต่อราษฎร เมืองต่างๆ ที่อยู่ภายใต้การปกครองของสุโขทัย เรียกว่า “เมืองลูกหลวง” และ “เมืองประเทศราช” โดยกษัตริย์แต่งตั้งเจ้าเมืองหรือขุนนางไปดูแลท้องถิ่นเหล่านั้นให้มั่นคง

หัวข้อที่ ๓ เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

เศรษฐกิจของสุโขทัยเน้นการพึ่งพาตนเองและการเกษตรเป็นหลัก ชาวบ้านปลูกข้าวเป็นพืชหลัก มีระบบชลประทาน เช่น สระน้ำหรืออ่างเก็บน้ำเพื่อใช้ในฤดูแล้ง ทำให้การเพาะปลูกได้ผลดี รัฐไม่เก็บภาษีจากประชาชนมากนัก และส่งเสริมให้ค้าขายเสรี ไม่มีการผูกขาดหรือบังคับซื้อขายจากรัฐ สุโขทัยยังมีการค้าขายกับต่างประเทศ เช่น จีน อินเดีย และเพื่อนบ้าน ทำให้สินค้าไทย เช่น เครื่องถ้วย ภาชนะดินเผา และของป่า ได้รับความนิยม ในเมืองมีตลาดกลางที่ใช้แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างชาวบ้าน ทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ดี มีอิสระในการทำมาหากิน

หัวข้อที่ ๔ สภาพสังคมในสมัยสุโขทัย

สังคมสุโขทัยมีลักษณะเป็นสังคมที่สงบเรียบร้อยและอบอุ่น คนไทยในยุคนั้นมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือกันอย่างดี ผู้คนอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ มีการให้ความเคารพกันระหว่างคนในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับประชาชนก็ใกล้ชิด มีความไว้วางใจและรักใคร่กัน ประชาชนส่วนใหญ่ยึดมั่นในพุทธศาสนา ทำให้มีความเมตตาและยึดมั่นในคุณธรรม สังคมไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นมากนัก ทุกคนมีสิทธิ์ในการแสดงความคิดเห็นและได้รับการดูแลโดยรัฐ ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในครอบครัวและสามารถทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างอิสระ เช่น การค้าขาย

หัวข้อที่ ๕ ศิลปวัฒนธรรมและศาสนาในสมัยสุโขทัย

สมัยสุโขทัยเป็นยุคที่ศิลปวัฒนธรรมไทยเริ่มเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะในด้านศาสนา ศิลปกรรม และภาษา กษัตริย์ให้การส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างมาก โดยนับถือนิกายเถรวาทแบบลังกาวงศ์ มีการสร้างวัด วิหาร พระพุทธรูป และเจดีย์อย่างแพร่หลาย พระพุทธรูปในสมัยนี้มีลักษณะงดงาม เช่น พระพุทธรูปปางลีลา พระยืน สะท้อนความอ่อนช้อยของศิลปะไทย นอกจากนี้ พ่อขุนรามคำแหงยังได้ประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้ ทำให้สามารถบันทึกความรู้ต่างๆ และเริ่มมีวรรณกรรมไทยในรูปแบบจารึก เช่น หลักศิลาจารึก ซึ่งเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของชาติไทย

หัวข้อที่ ๖ มรดกจากสุโขทัยสู่ความเป็นไทยในปัจจุบัน

อาณาจักรสุโขทัยได้วางรากฐานสำคัญหลายประการที่ยังคงส่งอิทธิพลต่อสังคมไทยมาจนถึงปัจจุบัน อย่างแรกคือ ภาษาไทย ที่พ่อขุนรามคำแหงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น ซึ่งพัฒนาเป็นภาษาไทยที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ต่อมาคือ วิถีคิดแบบธรรมราชาปิตุภูมิ ที่เน้นผู้นำต้องมีคุณธรรม เอื้อเฟื้อประชาชน และยึดหลักธรรมะ สิ่งนี้ยังคงฝังอยู่ในการปกครองและความคาดหวังต่อผู้นำในสังคมไทย

ในด้านศิลปวัฒนธรรม สุโขทัยได้พัฒนา ศิลปะพุทธศาสนา ที่งดงาม เช่น พระพุทธรูปสุโขทัยซึ่งกลายเป็นแบบอย่างสำคัญของศิลปกรรมไทย พระพุทธชินราชที่พิษณุโลกก็มีต้นแบบจากยุคสุโขทัย ประเพณีและความเชื่อหลายอย่าง เช่น วันพ่อ วันภาษาไทย หรือแม้แต่ความเคารพในพระพุทธศาสนา ก็ล้วนมีจุดเริ่มต้นหรือได้รับแรงบันดาลใจจากยุคนี้

สุโขทัยยังปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่อง ความเป็นปึกแผ่นของชาติและความรักบ้านเกิดเมืองนอน ซึ่งส่งต่อถึงวิถีชีวิตไทยในปัจจุบัน เช่น ความรักในท้องถิ่น วัฒนธรรมประจำถิ่น และความสามัคคีในชุมชน สรุปได้ว่า สุโขทัยไม่ใช่แค่อดีตรุ่งเรือง แต่ยังเป็น “ต้นไม้ใหญ่” ที่ยังรากลึกในตัวตนของคนไทยทุกคนจนถึงวันนี้